

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	15
-------------------	----

ΕΙΣΑΓΩΓΗ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΔΟΧΕΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Θεωρητικές παραδοχές και εννοιολογικά εργαλεία	17
Μεθοδολογία της έρευνας.....	25

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

Εθνογενετικές διαδικασίες, πολιτικές της διαφοράς,
εθνοτικές ταυτότητες: Μειονότητα, Πομάκοι

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Εθνογένεση – Μειονότητα – Εθνοπολιτισμική διαφορά και χώρος	39
------------------------------------------------------------------------------	----

1.1. Εθνογενετικές διαδικασίες στα Βαλκάνια και το ελληνικό Ισλάμ.....	39
1.2. Λόγος και πρακτικές των εθνο-κρατικών φορέων εξουσίας: Ελλάδα, Τουρκία και μειονότητες στο γεωπολιτικό πλαίσιο της νοτιοανατολικής Ευρώπης	43
1.3. Η μειονότητα: κοινωνικο-χωρικές και πολιτισμικές σχέσεις στο πλαίσιο του έθνους-κράτους σε μετεξέλιξη	48

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Πολιτικές της διαφοράς στη μειονότητα: λόγοι και πρακτικές σχισμογένεσης	92
--------------------------------------------------------------------------------------------	----

2.1. Πολιτικές της διαφοράς – χωρικές διαστάσεις της ανάπτυξης και μουσουλμανική μειονότητα.....	92
2.2. Θεσμικός λόγος και πρακτικές (ομοιογένειας-ετερογένειας) των φορέων εξουσίας: Ελλάδα - Τουρκία.....	100
2.3. Ο επιστημονικός λόγος για τη μειονότητα: συντηρητικοί, νεωτεριστές και μεταμοντέρνοι συγγραφείς	106
2.4. Σχισμογένεση και παραγωγή-οικειοποίηση των πολιτικών της διαφοράς	108

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Πολιτικές της εθνο-πολιτισμικής διαφοράς: οι Πομάκοι.....	121
-----------------------------------------------------------------------	-----

3.1. Χωρικές, κοινωνικές και πολιτισμικές όψεις της εθνοτικής διαφοράς: αναδρομική προσέγγιση.....	121
----------------------------------------------------------------------------------------------------	-----

3.2.	Οι λόγοι των προνομακίων «Άλλων» – Η ιστορία ως κατασκευή και οι εθνικές αφηγήσεις για τους Πομάκους.....	123
3.3.	Οι λόγοι για τους Πομάκους: πολιτικές της διαφοράς στο εσωτερικό της μειονότητας.....	126
3.4.	Ο λόγος των εθνοτικών υποκειμένων – Ευρωπαϊκή ταυτότητα και ανασήμανση των διπλών ρήξης.....	127

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ

Κοινωνική μετάβαση και μετασχηματισμοί:

Μικροκοινωνιολογική-ανθρωπολογική και γεωγραφική προσέγγιση

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.	Αναδυόμενοι εθνικισμοί – τοπική κοινότητα, δημογραφικές εξελίξεις και φαντασιακές κοινότητες της διασποράς.....	133
-------------	-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------	-----

4.1.	Μικροκοινωνιολογικές, χωρικές και εθνοτικές όψεις των γεωπολιτικών μεταβολών.....	133
4.2.	Τοπική κοινότητα και φαντασιακές κοινότητες της διασποράς.....	138
4.3.	Το πλαίσιο της επιτόπιας παρατήρησης – μορφολογική και κοινωνιολογική προσέγγιση του χώρου.....	146
4.4.	Γεωγραφία και μορφολογία του χωριού Χάβαρη.....	157
4.5.	Δημογραφικές μεταβολές στην τοπική κοινότητα σε σχέση με τις άλλες ομάδες της Π.Ε. Ξάνθης από το 1940 έως το 2011.....	161
4.6.	Πληθυσμιακό προφίλ της Π.Ε. Ξάνθης: ηλικιακή διάρθρωση και δείκτες γήρανσης ανά εθνοπολιτισμική κατηγορία.....	164

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.	Γαμηλιακές πρακτικές και αναπαραστάσεις: πατριαρχικές επιτελέσεις και εθνοτική εξωγαμία.....	167
-------------	----------------------------------------------------------------------------------------------	-----

5.1.	Γαμηλιακές παραδοσιακές πρακτικές και τάσεις χειραφέτησης των νέων.....	167
5.2.	Γαμήλιες επιτελεστικές πρακτικές και αναπαραστάσεις ανδρικής κυριαρχίας.....	176
5.3.	Μεταβατικές τάσεις των γαμηλιακών αρχών: από την τοπική και εθνοτική ενδογαμία προς την εξωγαμία.....	188

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6.	Οικιακή ομάδα, χώρος και υλικές όψεις επιτέλεσης ενός ιδιαίτερου τρόπου ζωής – μετασχηματισμοί.....	195
-------------	-----------------------------------------------------------------------------------------------------	-----

6.1.	Πολιτισμικές επιτελέσεις και κοινωνικές πρακτικές υλικής αναπαραγωγής ενός Genre de vie.....	195
6.2.	Τρόποι ζωής και κατοίκησης: από τους οικισμούς πατροτοπικής εγκατάστασης (kislas) στο κεντρικό χωριό και στην πόλη.....	205

6.3.	Τρόποι ζωής και ανθρωπολογία της διατροφής: ορεινό οικοσύστημα και οικονομία αυτοεπιβίωσης	214
6.4.	Ο μετασχηματισμός της οικιακής ομάδας από την εκτεταμένη στις πυρηνικές οικογένειες.....	217
6.5.	Συρρίκνωση της οικιακής ομάδας και ανάδυση της πυρηνικής οικογένειας: Συγκριτική-διαχρονική ανάλυση ανά εθνοχωρική κατηγορία και μετασχηματισμοί στην Π.Ε. Ξάνθης, 1991-2011	222

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7. Μετάβαση σε μια νέα μορφή οικονομίας:

η διαλεκτική του τοπικού και του παγκόσμιου.....	226	
7.1.	Ανάλυση σε επίπεδο δομών – οικονομική και κοινωνική οργάνωση των παραγωγικών δραστηριοτήτων της τοπικής κοινότητας	
7.2.	Παραδοσιακές μορφές παραγωγής: κτηνοτροφία και καλαμπόκι	229
7.3.	Καλλιέργεια του καπνού και δυσκολίες αναπαραγωγής της παραδοσιακής οικονομίας	238
7.4.	Τα «όρια» της μονοκαλλιέργειας, η «δασική πολιτική» και η πολιτικοποίηση της ταυτότητας.....	253
7.5.	Καπνοκαλλιέργεια και όψεις ανισότητας στον έμφυλο καταμερισμό της εργασίας	255
7.6.	Ενδιάμεση μορφή ένταξης στην οικονομία της αγοράς: η δασική εργασία	260
7.7.	Προς την πραγματική υπαγωγή στον νέο τρόπο παραγωγής: εργασία στην πόλη, αστικοποίηση και εποχική μετανάστευση στην Ευρώπη.....	266
7.8.	Ανάλυση σε επίπεδο αναπαραστάσεων – η οργάνωση του χώρου	274
7.9.	Διαδικασίες οικονομικής μετάβασης ανά εθνοπολιτισμική ομάδα και μετασχηματισμοί στη διάρθρωση της απασχόλησης από το 1991 έως το 2011 ...	289

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8. Θρησκεία, χώρος και ταυτότητα στη διαδικασία της μετάβασης.....

8.1.	Οι μεγάλες θρησκευτικές γιορτές του Şeker Bayram και του Kurban Bayram: σχέση θρησκείας και τοπικής κοινωνίας	295
8.2.	Μουσουλμανική θρησκεία και χώρος.....	303
8.3.	Παρασκευή, ημέρα προσευχής: η κοινωνική ζωή γύρω από τον δημόσιο χώρο της κεντρικής πλατείας.....	307
8.4.	Συμβατότητα με την παράδοση: ηλικιακή και θρησκευτική ιεραρχία	308
8.5.	Η παράδοση αντιμέτωπη με την αλλαγή: ο ιμάμης και η μερίδα των παραδοσιακών.....	311
8.6.	Νεωτερικότητα και εκκοσμικευμένο Ισλάμ: ο χότζας και η νομιμοποίηση της πολιτικής συνείδησης.....	314

- 8.7. Θρησκεία: πεδίο πολιτισμικών συναφειών και έκφρασης μιας εθνικής ταυτότητας στο πλαίσιο των διαδικασιών κοινωνικής μετάβασης 316

ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ

Κοινωνική μετάβαση και μετασχηματισμοί: Ανθρωπολογική, μακροκοινωνιολογική και γεωγραφική προσέγγιση

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9. Πολιτικές της διαφοράς, εκπαίδευση και ταυτότητες..... 327

- 9.1. Πολιτικές της διαφοράς στην εκπαίδευση και ο Λόγος των δρώντων υποκειμένων 327
- 9.2. Λόγοι και εκπαιδευτικές πρακτικές στον Μεσοπόλεμο: Τσερκέζοι Οθωμανοί εναντίον κεμαλιστών 330
- 9.3. Λόγοι και πρακτικές των φορέων εξουσίας και των δρώντων υποκειμένων: παλαιομουσουλμανικό-θρησκευτικό εναντίον εκκοσμηκευμένου νεοτουρκικού μοντέλου 335
- 9.4. Το δίπολο της τυραννίας στην καθημερινότητα του σχολείου: Δάσκαλος/ιμάμης, δημοτικό/κορανικό σχολείο..... 338
- 9.5. Από τα δίπολα στις σχισμογενέσεις: Περίπτωση 1η, «τα τουρκικά αναγνωστικά από τους Έλληνες, 1992-93»..... 344
- 9.6. Διττός εξουσιαστικός εγκιβωτισμός στο πεδίο της εκπαίδευσης των Πομάκων και η ανάδυση του ενδιάμεσου τοπικού διαμεσολαβητή (agent): Μ. Ε. Αγγά 350
- 9.7. Εξουσιαστικά δίπολα, οι Λόγοι των «άλλων» και οι φόβοι των δρώντων εθνοτικών υποκειμένων: Η εθνοτική γλωσσική ταυτότητα ως στίγμα, ως πολιτισμική κληρονομιά ή ως δικαίωμα;..... 355
- 9.8. Ο Λόγος των προνομιακών «άλλων»: η καταγραφή-κανονικοποίηση της πομακικής διαλέκτου 359
- 9.9. Από τους εκπαιδευτικούς αποκλεισμούς στην κοινωνική ενσωμάτωση 362
- 9.10. Οι εκπαιδευτικές πολιτικές: συνέχειες και ασυνέχειες 367
- 9.11. Κοινωνικοχωρική και χαρτογραφική απεικόνιση των εκπαιδευτικών ανισοτήτων της Π.Ε. Ξάνθης ανά εθνοπολιτισμική ομάδα με βάση τα απογραφικά δεδομένα 1991-2011 373

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10. Πολιτικές και ταυτότητες στους Πομάκους – Πολιτικές στάσεις των Μουσουλμάνων και των εθνο-πολιτισμικών ομάδων: αναδρομική εξέταση 1908-2015..... 379

- 10.1. Από την Αυτοκρατορία στο Κράτος: συγκρότηση του πολιτικού πεδίου, αναπαραστάσεις και στάσεις της τοπικής κοινότητας απέναντι στις εξουσίες 379

10.2. Η ελληνοτουρκική πολιτική κρίση και η διαίρεση των χωρικών σε φιλέλληνες και φιλότουρκους	382
10.3. Οικειοποίηση των συγκρουσιακών στρατηγικών, η κοινωνία του χωριού και οι τοπικοί προνομιακοί παράγοντες: αντιπρόεδρος, ιμάμης.....	384
10.4. Ταυτότητα, πολιτική συμπεριφορά και επιδίωξη κοινωνικής συναλλαγής	386
10.5. Πολιτική συμπεριφορά των Πομάκων και της μειονότητας με βάση τα εκλογικά αποτελέσματα των βουλευτικών εκλογών 1923-2015: μια κοινωνικοχωρική προσέγγιση.....	391
10.6. Πολιτική συμπεριφορά των μουσουλμάνων κατά την περίοδο του Μεσοπολέμου.....	394
10.7. Πολιτική συμπεριφορά των μουσουλμάνων κατά τη μεταπολεμική περίοδο ως τη Δικτατορία	396
10.8. Περίοδος Μεταπολίτευσης 1974 έως 1993 και διαφοροποιημένη συμπεριφορά των εθνο-πολιτισμικών ομάδων	406
10.9. Εκλογική γεωγραφία και πολιτικές στάσεις των εθνο-πολιτισμικών ομάδων στην Π.Ε. Ξάνθης από το 1974 έως το 2015: μια προσέγγιση μέσα από τη διερεύνηση της ομάδας των Πομάκων.....	410
10.10. Εκλογές 1974-1981: Πολιτική συναλλαγή, εθνοφοροσύνη και προοδευτική στροφή.....	413
10.11. Εκλογές 1985-1990: «απομάγευση» της μεταπολιτευτικής αλλαγής και ανάδυση του πολιτικού Ισλάμ	417
10.12. Εκλογές 1993-2009: «Ενσωμάτωση» στο πολιτικό σύστημα και ενίσχυση των παραδοσιακών πελατειακών στρατηγικών	421
10.13. Εκλογές 2012-2015: Οικονομική κρίση και πρώιμη ριζοσπαστικοποίηση	426
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11. Εθνοτισμοί, έθνος κράτος και η πολλαπλή-καταστασιακή ταυτότητα ως διαδικασία κοινωνικής συναλλαγής.....	434
11.1. Ταυτότητες, εθνοτισμός, εθνικισμός, έθνος-κράτος.....	434
11.2. Ο εθνικισμός ως ιδεολογία, το έθνος ως κοινωνική κατασκευή και το κράτος ως μηχανισμός εξουσίας	447
11.3. Ιδεότυποι εθνογενετικών διαδικασιών:.....	450
11.4. Αυτοπροσδιορισμοί-ετεροπροσδιορισμοί και τα εθνοτικά όρια σε διαπραγμάτευση	459
11.5. Η πολλαπλή-καταστασιακή (contextuelle) ταυτότητα	463
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	473